

Mutj

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Tudós Kemény Pál tevékenysége

[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Molnár Lajos

Mezőberény, 2021. szeptember 23.

MZB-2021/13745
ÉRKEZETT 2021 OKT 01.

Mezőkerényi Polgármesteri Hivatal			
Iktatószám:	I 2776-1	Melléklet:	db
Érkezett:	2021 OKT 01.		
Előszám:	Utószám:	Előadó:	
		MJ.	

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
**Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ,
Mezőberény, Fő út 6.**
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Molnár Lajos
Levelezési cím: 5650 Mezőberény, Fő út 6.
Telefonszám: +36 70 400- 2478
E-mail cím: molnarlajos1@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Tudós Kemény Pál tevékenysége
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások **kulturális örökség** sport
 természeti környezet turizmus
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 települési tájegységi megyei külföldi magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Tudós Kemény Pálról kevés forrás maradt fent. Mezőberény története II., (Mezőberény, 1973) található Irányi István: *Petőfi Mezőberényben* (47-48. oldal) című rövid tanulmánya. Itt a jegyzetekben olvashatjuk, hogy Kemény Pál 1819. szeptember 27-én született Myaván. akkor még Jakubovits nevet viselt, s csak tanulmányai befejezése után vette fel a család többi tagjával együtt a Kemény nevet. (Saját megjegyzés: *Miava (szlovákul Myjava) város Szlovákiában, a Trencsényi kerület Miavai járásában.*) Hegedűs Gitta tavaly megjelent *Emlékezzünk régierekről* (Mezőberényi Helytörténeti és Tájvédelmi Egyesület) című kötetében olvashatunk arról, Kemény Pál hogyan került Mezőberénybe tanítónak. A könyv idézi Kemény Pál visszaemlékezését, eszerint mikor leérettségizett, elhunyt édesapja, aki evangélikus lelkész volt Miaván. Hogy testvéreiről gondoskodjon, nem tanult tovább, olyan állást keresett, ami érettségivel is betölthető. Mivel diákként az egyház számára már gyűjtött adományokat az alföldi településeken, eljött Békéscsabára Haán Lajos (1818-1891) evangélikus lelkészhez, akivel édesapja együtt tanult teológiát. Ő azonnal segítette rajta, Békéscsabán beosztotta Sztraka Károly tanító mellé segédtanítónak. Sztraka Károlyhoz 120 gyerek járt.

Kilenc hónap segédtanítói gyakorlat után szólt neki Haán Lajos, hogy Mezőberényben az evangélikus egyház új tantói állást szervez, és a kántori teendőket is el kell látnia. Kemény Pál vállalta a kántorságot is, hiszen a miavai templom orgonáján naponta játszott, és ő orgonált az istentiszteleteken is.

Abban az időben Jeszenszky Károly volt Mezőberényben a lelkész, fel is vette Kemény Pált, aki lakást, kertet és szántóföldet kapott. Így Mezőberénybe hozathatta édesanyját a hét testvérével.

A halotti anyakönyvi kivonat szerint 1901. július 21-én hunyt el, a gyászjelentés szerint rövid szenvedés után végelgyengülésben halt meg. Azt is a gyászjelentésből tudhatjuk meg, hogy életének, 82., tanítóságának 62., második házasságának 34. évében érte a halál. A Mezőberényi almanach (Mezőberény, 2007.) szerint 1841-ben kezdett el Mezőberényben tanítani, de ha utána számolunk, ez az adat téves lehet, nagy valószínűséggel 1837-ben.

Mint arra Henger Péter felhívta a figyelmünket, Kemény Pál komoly munkát végzett az ágostai hitvallású hívek számára Békéscsabán kiadott énekeskönyv létrejöttében, az itt található énekek között harmincnyolcat ő írt vagy szerzett. Az 1887-ben megjelent ötödik kiadás digitalizált dokumentumait Henger Péter a rendelkezésünkre bocsátotta.

Azt Irányi István tanulmányából tudjuk meg, hogy 50 éves tanítói jubileumán a „tudós” jelzót kapta jutalmul a község előljáróságától. És dolgozott még hozzá tizenkettőt, így összesen 62 évig nevelte az ifjúságot.

A gyászjelentésben megemlíti, hogy a koronás ezüst érdemkereszt tulajdonosa, az elismerést a községi képviselőtestület 1898. augusztus 8-án jegyzőkönyvben rögzítette, arról Tudós Kemény Pált kivonattal értesítette. Ennek digitalizált dokumentumait Henger Péter a rendelkezésünkre bocsátotta.

Irányi István ír arról is, hogy Petőfinek Mezőberényben Orlai mellett még egy barátja, akiket a legjobbak között is elsőként tisztelt és szeretett: Kemény Pál, Mihály testvérbátyja. Barátságuk Kemény János és Mihály aszódi kapcsolatai révén született, ugyanis Kemény Pál öccsei az aszódi gimnáziumban tanultak. Kemény Pál a mai Textil Ktsz egykori épületében lakott, itt volt az iskolája is. Irányi szerint az épület előtt levő fapadon sokszor ült együtt a költővel, hallgatva az evangélikus templomi toronyórlegendás tülökjének fülbemászó dallamát. Megemlíti azt is, hogy Kemény nagy, hosszú barna zongoráján Petőfi is játszott.

Hegedűs Gitta könyvében Kemény visszaemlékezésében azt olvashatjuk az aszódi gimnáziumban tanuló öccsei, Mihály és János beszélt nekik Petrovics Sándorról, és azt is megemlégették, amikor Berényben tartózkodott a Petrics és Salkovics rokonoknál. Kérte a fiúkat, hogy hozzák el, és Petrovics meg is látogatta Petrics Somával. Petrovics akkor is benézett hozzá, ha a fiúk nem voltak otthon. A költő olvasta a bordalait, és a vendégszerető Kemény Pál hozta a laposi kertekből származó bort, de Petrovics félre tolt a poharat, és azt mondta: „nem iszom én pajtás, csak a versekben virtuskodom”. A vendéglátó zongorázott neki, verseit dúdolgatta, csodálkozott azon, ahogy akinek úgy csengenek-bonganak a sorai, muzsikálnak a rímei, annak nincs zenei hallása. Kemény Pál leírta, büszke arra, hogy közléről és barátként szerethette Petőfit.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Tudós Kemény Pál élete tevékenysége példaértékű. Mikor édesanyja özvegyen maradt hét kisgyerekekkel, akkor az érettségi birtokában lemondott a továbbtanulásról, fiútestvéreit taníttatta, lánytestvéreit férjhez adta.

Tanítói munkáját 62 évig végezte, és emellett az evangélikus egyházban a kántori teendőket is ellátta.

Kevés kisváros mondhatja el magáról, hogy két barátot is adott Petőfi Sándornak.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Mezőberény története II., Mezőberény, 1973, Irányi István: Petőfi Mezőberényben Hegedűs Gitta: Emlékezzünk régiekről, Mezőberényi Helytörténeti és Tájvédelmi Egyesület, évszám nélkül)

Mezőberényi almanach, Mezőberény 2007

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

I. Kemény Pál születési anyakönyvi kivonata • Míava 1819

		1819		Születési anyakönyvi kivonata	
		Lányok		Fiúk	
2	14	Don	Paul Digna et Anna Kálnai	Steph. Korkorovits et Anna Kálnai	
3	15	Don	Stephan Berna et Anna Munk	Georg Ludwig et Anna Kálnai	
4	16	Don	Georg Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
5	17	Don	Paul Berna et Anna Kálnai	Michael Kálnai et Anna Kálnai	
6	18	Don	Anna Orlóczy et Anna Kálnai	Anna Kálnai et Anna Kálnai	
7	19	Don	Georg Kálnai et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
8	20	Don	Michael Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
9	21	Don	Stephan Berna et Anna Kálnai	Steph. Simon et Anna Kálnai	
10	22	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
11	23	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
12	24	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
13	25	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
14	26	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
15	27	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
16	28	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
17	29	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
18	30	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
19	31	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
20	32	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
21	33	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
22	34	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
23	35	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
24	36	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
25	37	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
26	38	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
27	39	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	
28	40	Don	Anna Berna et Anna Kálnai	Georg. Simon et Anna Kálnai	

16. sor szeptember 27.
Az újszülött neve Paulus,
az apa neve Pauli Jakubowits,
az anyja neve Maria Kowársik
(ő lett később Kemény Mária)

Emlékezzünk régiekről, 55. oldal

2. Kemény Pál halotti anyakönyvi kivonata • Mezőberény 1901

184 szám.

Kelt: Mezőberényben _____
 1901 (ezer Kilencszázötvenegy) évi
julius hó 21 (húszötvenegyedik) napján
 Megjelent az előírt anyakönyvezető Kemény István előtt
 Kemény Pál / Kémény Pál
 a kiink állása (foglalkozása): kereskedő

lakóhelye: Mezőberény II. kerület 205. házszám
 a ki kereskedő, mezőgazdasági helyettes
 személyesen írtam

és bejelentette a következő halálesetet:
 családi és utóneve: Kemény Pál
 vallása: evangelikus hitvallású evangélikus
 állása (foglalkozása): kereskedő

lakóhelye: Mezőberény II. kerület 205. házszám
 születési helye: Méző
 életkor: 81 (nyolcvanegy) évi
 házastársának családi és utóneve: Kemény Kémény Teréz
született Szászvári Teréz
 atyjának családi és utóneve, állása (foglalkozása) és lakóhelye:
mekai Szászvári Pál kőműves kőműves

anyjának családi és utóneve, állása (foglalkozása) és lakóhelye:
mekai Szászvári Teréz kőműves kőműves
Kőműves Teréz, kőműves
 helye: Mezőberény II. kerület 205. házszám
 születési helye: Méző
 születési ideje: 1901 (ezer Kilencszázötvenegy)
 évi julius hó 20 (húszötödik)
 napjának délután 8 órakor
 oka: szívinfarktus
 Megjegyzés: Kemény Pál, született Kémény Pál, kereskedő, evangélikus hitvallású evangélikus, a kiink állása (foglalkozása) és lakóhelye: Mezőberény II. kerület 205. házszám, kereskedő, mezőgazdasági helyettes, személyesen írtam.

feljegyzés: _____
 helybenhagyott és aláírás: _____

Megyei Bíróság _____
 anyakönyvezető hatóság

Kemény István
 anyakönyvezető

Az első példányt a halott megkegyelési hiteltől
 Kelt: Mezőberényben 1901. évi július hó 21 napján
Megyei Bíróság
 anyakönyvezető hatóság

3. Kemény Pál gyászjelentése • 1901

LULIROTTAK fájdalomtól lesújtott szívvel jelentjük, hogy forrón szeretett férjem, illetve édes-, nagy- és szép-apánk, vőm, ipánk, testvérünk, sógorunk és rokonunk

TUDÓS KEMÉNY PÁL

a mezőberényi II-dik kerületi ág. evang. egyháznak néptanítója, a koronás ezüst érdemkereszt tulajdonosa, életének 82-dik, tanítóságának 62-dik, második házasságának 34-dik évében f. év július 20-án este 8 órakor, rövid szenvedés után, végelgyengülés következtében csendesen elhunyt.

Földi maradványai f. évi július 22-én d. u. 3 órakor fognak az ág. hitv. evang. egyház gyászszertartása szerint, a II-dik kerületi evang. sírkertben örök nyugalomra tételni.

Kelt Mezőberény, 1901. július hó 20.

ÁLDÁS ÉS BÉKE LENGJEN PORAI FELETT!

Özv. Kemény Pálné, szül. Zvarinyi Karolin, hitvestárs.	Kemény Pál, Kemény Károly,	Kemény Pál, Kemény Károly,	
Özv. Zvarinyi Lajosné, szül. Keruech Zsuzsanna, anya.	Kemény Ila, férj. Zilahy Lászlóné, Kemény Mária, férj. Linder Nándorné, Kemény Matild, férj. Hj. Hegedüs Dánielné, Kemény Karolin, Kemény Bona, Kemény Emma, gyermekkei.	Kemény Ila, férj. Zilahy Lászlóné, Kemény Mária, férj. Linder Nándorné, Kemény Matild, férj. Hj. Hegedüs Dánielné, Kemény Karolin, Kemény Bona, Kemény Emma, gyermekkei.	
Kemény Bona, Kemény Karolin, férj. Fóth Iréné,	Linder Mariska, Linder Adél férj. Ulain Diné,	Duny Irézsbet, Kemény Pálné, Zvarinyi Bona, Kemény Károlyné, menyek.	Zilahy László, Linder Nándor, Hj. Hegedüs Dániel, vők.
Kemény Pál, Kemény János, Kemény Gyula,	Linder Mihály, Linder Ella, Linder Nándor, Linder Matild, Linder Gyula,	Kemény Mihály, Kemény János, öve. Gregus Ágostiné, szül. Kemény Mária, testvérek.	Kemény Jánosné, szül. Marcsk Anni, öve. Kemény Károlyné, szül. Jeszenszky Lujza, öve. Drózik Gyuztávné, szül. Zvarinyi Amália, sógorok.
Kemény Irma, Kemény Károly, Kemény Jolán, Kemény Géza, Kemény Mariska, Kemény Margitka,	Linder Enikő, Linder Palika, Linder Bónka, Hegedüs Mariska, Hegedüs Margitka, Hegedüs Matild, Hegedüs Erzsébet, nővék.	Zvarinyi János, sógor.	
Zilahy Margit, férj. Szé- kacs Istvánné, Zilahy László, Zilahy Gyula, Zilahy Aladar, unokák	Székes Margitka, Székes Pistika, dédunokák.	Székes Felfi, Ulain Palika, dédunokák.	

1. A Kemény testvérek – balról áll Kemény Pál (Hegedűs Gitta anyai nagyapja, Petőfi barátja), Mihály (Petőfi osztálytársa) János, Károly, ülnek Lajos, Mária, Samu

Emlékezzünk régiekről, 87. oldal

Emléktábla a Luther Márton tér 12-13. szám alatt

ÉNEKESKÖNYV

ÁGOSTAI HITV. EVANGYELMI
HIVEK SZÁMÁRA.

ÖTÖDIK KIADÁS.

BÉKÉS-CSABÁN, 1887.

BUDAPEST, BENKŐ TUDÓS KÖNYVKIADÓ HIVATALA.

Tudós Kemény Pál szerzeményeivel

SZERZŐK ÉS FORDÍTÓK
S AZ ÁLTALUK SZERZETT VAGY FORDÍTOTT ÉNEKEK.

Csepregi György 142.	60. 61. 84. 85. 87. 90. 105.
Csermák Kálmán 212.	119. 126. 129. 130. 137. 138.
261. 262.	139. 150. 151. 160. 184. 190.
Csorba Mihály 165. 172.	191. 192. 197. 200. 219. 222.
251.	229. 232. 233. 246. 263. 264.
Hefánt Mihály 272. 276.	265. 266. 273.
280. 289.	Liszka János 260.
Gaal Mihály 1.	Margócsy József 13. 16.
Gajdács Pál 179. 195.	51. 114. 155. 180. 181. 188.
Gömör Frigyes 35.	209. 238. 256. 257.
Györy Vilmos 31. 64. 80. 81.	Melczér Gyula 32. 88. 110.
Haan János 92. 94.	146. 173. 199. 230. 231.
22. 23. 25. 29. 30. 37. 38.	Novák Dániel 39. 106. 156.
43. 45. 47. 54. 55. 58. 63.	171.
69. 71. 76. 82. 86. 89. 95.	Sántha Károly 33. 53.
96. 102. 109. 120. 125. 128.	Sárkány Sámuel 78. 79.
132. 134. 144. 145. 148.	Dr. Szeberényi Gusztáv
149. 159. 162. 164. 169.	17. 40. 166. 290.
170. 178. 182. 186. 189.	Szeberényi Lajos 98. 104.
216. 217. 237. 245. 248.	187.
250. 255. 258. 259. 274.	Dr. Székács József 19.
277. 278. 279. 285. 286.	20. 34. 42. 46. 50. 68. 72.
283.	93. 99. 103. 220. 221. 239.
Karsay Sándor 91. 97.	240. 247.
Kemény János 60. 61. 84.	Sziraka Károly 48. 73.
101.	141. 158. 213. 225. 268.
Kemény Pál 24. 44. 52. 57.	Thury György 122. 153.
	Zsello Lajos 121. 124. 135.

TARTALOM.

A) Templomi énekek	Lap
I. Előfohászok	1
II. Isteni tiszteletet kezdők	1
III. Advent	6
IV. Karácson	14
V. Ó év végén	21
VI. Új év	24
VII. Vízkereszt	30
VIII. Urunk szenvedéséről	21
Nagypéntek	28
IX. Húsvét	39
X. Mennybemenetel	51
XI. Pünkösd	54
XII. Szentháromság	62
XIII. István király ünnepén	71
XIV. Reformatio	77
XV. Közöns. vasárnapokra	80
XVI. Különös esetekre való énekek	163
XVII. Istenítisztelet végén	182
XVIII. Mindennapi énekek	184
	207
B) Halotti énekek	240
C) Függetlenség	240
D) Imádságok a hét minden napjára	293

Tudós Kemény Pálnak 38 éneke található a könyvben

Hírtörök

Mező-Berény község képviselő testületének 1890. évi
június hó 24-én tartott képviselői közgyűlése
jegyzőkönyvéből.

49. szám. Targyaltatott:

A községi Elöljáróság indítványa, Nagytiszteletű id. Jasszenszky Károly ev. lelkes és Judós Nemény Pál ev. tanító uraknak felszázados hivatali működésük évszfordulója alkalmából legfelsőbb hitüntetésre leendő felterjesztése iránt.

Határozat: Az Elöljáróság ezen nemes indítványa s községi képviselői közgyűlés osztatlan elismerésével találkozik, s annak egyhangú elfogadásához annál nagyobb örömmel járul hozzá, mert a nevezett egyházi tisztviselők felszázados áldásos és községi lahosságunk szellemi és erkölcsi életének folytonos javulására szentelt, hiven és lelkiismeretesen betöltött munkája, a polgári erényekben és kötelességek teljesítésében példás vezérkedése, a nyilvános életben elismeréssel környezett ténykedése, a vallás-erkölcsi erőt és hazafias gondolkodás, jó példaadással hoztorúzott hiváló ápolása, mind oly hathatós tényezők, a melyek a nevezett tudós férfiaknak hitüntetésére, a legjogosultabb alapot szolgáltatják.

Az Elöljáróság megbizatik, hogy ezen határozatot felterjessze és Nagytiszteletű id. Jasszenszky Károly lelkes urat, valamint Judós Nemény Pál tanító urat, a községnek irántuk kifejezett halás elismeréséről, jegyzőkönyvi hivatattal értesítse. — Jegyzette: M. Braun József, jegyző.

Hiadta:

Mező-Berény, 1890. május hó 24-én.

M. Braun József
jegyző

Nemény Pál
bíró.

Az előljároság jegyzőkönyvben értesít Tudós Kemény Pált az elismerésre való felterjesztésről

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Mezőberényi Helytörténeti és Tájvédelmi Egyesület (MEHETE)

Mezőberény

AJÁNLÁS

Tudós Kemény Pál tevékenységének helyi értéktárba történő felvételéhez

Az előterjesztés részletesen bemutatja Tudós Kemény (Jakubovits) Pál életútját, Mezőberényben kifejtett tevékenységét.

A kor szokásainak híven szülőföldjén kívül több helyen végzett iskolái, majd állás-keresési tevékenysége nyomán került a korabeli Békés Vármegyébe, Csaba után Berénybe.

A rögös út után több évtizeden át tanított a II. kerületi evangélikus egyházközség iskolájában, és segítette annak hitéletét is.

Munkássága példaértékű volt, több száz gyermeket tanított meg betűvetésre, olvasásra, számolásra, kántorként pedig szolgált a egyházát.

De ezen a téren is alkotott maradandót: kevesen ismerhetik, de fontos szerepet vállalt az 1880 – as évek végén, Csabán kiadott evangélikus énekeskönyv kiadásában: 38 éneket szerzett, illetve fordított.

Tanítói munkája elismeréseként a Koronás ezüstérem kereszttel tüntették ki.

Ezt az elismerést a községi képviselőtestület 1898. augusztus 8-án jegyzőkönyvben rögzítette, arról Tudós Kemény Pált kivonattal értesítette.

Munkásságát számos leszármazott utód vitte/viszi tovább egészen napjainkig, az élet különböző területein.

Több évtizedes munkásságát elismerve javaslom a helyi értéktárba történő felvételét.

Mezőberény, 2021. szeptember 26.

Henger Péter

MEHETE elnök

